

O ustavitvi kazenskega postopanja zlasti z ozirom na prestopke.

Spisal dr. Fran Mohorič.

Vsako pravdno postopanje mora imeti vsled svoje smotrenosti težnjo, da svojo nalogo izvede na čim krajši, priprostejši in cenejši način. Urejeno mora biti torej tako, da pride takoj do končne odločitve, kakor hitro je stvar za rešitev dozorela.

Razlikovati je med ugotovitvenimi postopanji, katerim je namen ugotovitev pravnega razmerja in iz njega izvirajočih pravnih posledic (kakor v civilni pravdi), ali dognatev gotove v zakonu določene dejstvenosti in njenih posledic (kakor v kazenski pravdi); in med izvršilnimi postopanji, katerim je naloga, da se sodno izvede to, kar se je v ugotovitvenem postopanju odločilo in odredilo.

V civilni pravdi sta stranki izključni »domini litis,« tako, da sodnik mora spor rešiti z razsodbo, če jo stranki zahtevata, in prejšnja končatev je odvisna samo od soglasnega predloga strank, bodisi izrečnega ali vsaj zakonito konkludentnega (n. pr. pri odredbi počivanja na obojestranski predlog ali če ne pride nobena stranka).

V kazenski pravdi pa ne vlada načelo razpolage strank, ampak posluje sodnik uradoma; on je upravičen in dolžan uradoma skrbeti za vso pojasnitev stvarnega položaja, in je strankam dana le vloga sodelovanja in pospeševanja. Sodnik je glede na začetek kazenskega postopanja vezan na predlog upravičenega obtožitelja in tudi glede na njega končanje v tem zmislu, da sodnik ne more in ne sme začeti nobenega kazenskega postopanja, če ga ni predlagal upravičeni obtožitelj, in ga tudi ne sme nadaljevati, kakor hitro je obtožitelj umaknil kazenski predlog. Če pa je upravičeni obtožitelj stavil kazenski predlog in dokler ta predlog vzdržuje, odločuje sodnik samostojno in neodvisno od obtožitelja, v smislu zakona po obtožiteljevem predlogu ali zoper njegov predlog.

Posledica uradnosti postopanja in posledica načela sodni-kove samostojne in neodvisne razsoje je, da je sodnik dolžan takoj ob zrelosti položaja zadevo končno rešiti, torej zlasti

kazensko postopanje ustaviti pred glavno razpravo, če to zahteva stvarni položaj in sicer tudi zoper predlog upravičenega obtožitelja.

V zadnjem času je v knjigi in praksi zopet oživel vprašanje o ustavitvi kazenskega postopanja, v praksi zlasti vsled izvestij sodnih nadzornikov, ki se često menjavajo in zavzemajo vsak svoje, različno stališče.

II.

Različnost naziranja se kaže osobito na dve strani, namreč:

A) glede takozvane začasne (navidezne) in prave ustavitve;

B) glede načinov ustavitve, zlasti pri prestopkih.

Ad A.

Vprašanje o začasni ali navidezni ustavitvi je nastalo :

a) iz zakonovega izrecnega besedila pri §-u 412 k. pr. r., da je kazensko postopanje ustaviti tudi tedaj, če storilec sploh ni znan, ali pa ga ni moči postaviti na sodišče, dasi je njegova oseba znana, ne pa tudi njegovo bivališče, odnosno če je pobegnil v tujino itd. Zakon piše: »V takih slučajih je postopanje še-le tedaj, kadar ni več nikakoršnih podatkov za daljno poizvedovanje, ustaviti dotlej, dokler se ne zasledi ali najde storilec.«

b) Drugi slučaj se je pojavil v praksi pri takozvani ustavitvi »in linea criminali«.

Pri soštevnih in stopnjevalnih zločinih je često visokost škode (pri tatvini do 10 K, 50 K ali več) ali stopinja poškodbe (lahka ali težka telesna poškodba) merodajna za presojo, ali je šteti storilstvo med hudodelstva ali prestopke. Če se ni dokazalo, da je storilstvo doseglo mero hudodelstva, se je v takih slučajih, ker ni posebnega predpisa, kazensko postopanje »per analogiam« ustavilo s pristavkom: »in linea criminali«, in obenem so se odstopili spisi pristojnemu okrajnemu sodišču v poslovanje. Že pristavek »in linea criminali« je kazal, da ta ustavitev velja samo za poslovanje o hudodelstvih, in je bilo to dolga leta tako umevano in neovirano v rabi.¹⁾

¹⁾ Waser imenuje tako ustavitev: »in linea criminali« (Über Anwendung der Strafprozessordnung in der II. Instanz, Gerichtsz. 1874/76, VII.)

Pozneje je pa iz te ustavitve zagovorništvo hotelo izvajati vse posledice, ki pristojajo samo pravi ustavitvi, namreč glede obnove kazenskega postopanja, in zaradi tega je nastala potreba nadomestiti izraz: »ustavitev in linea criminali« s primernejšim izrazom. (Odločba 26./4. 1901 št. 995 zb. št. 2684 in 28./4. št. 6026 zb. 2826).

»Ustavitev in linea criminali« res v enem oziru ni zadostna označba in sicer ker ni dovolj omejena. Ona zadostno izraža dejstvo, da se ž njo neha postopanje o hudodelstvih, in da se ima začeti postopanje o prestopkih, toda ona ne izraža, da to odnehanje tudi za postopanje o hudodelstvih ni končno, marveč se morebiti vsled novih poizvedeb zopet odstopi prvotnemu zbornemu sodišču in tam nadaljuje.

V moji sodni praksi se je zgodilo, da so se vršile zoper mnogokrat predkaznovanega kurjega tatu hudodelstvene poizvedbe, ker je pokradel kur več kakor za 10 K. Po predložitvi aktov je državno pravdnštvo dalo dotične ukradene (že davno razpečane) kure ceniti, in sta jih izvedenca cenila na 8 kron. Postopanje se je ustavilo »in linea criminali« in so se spisi odstopili okrajnemu sodišču v pristojno poslovanje. Okrajno sodišče pa je akte odstopilo nazaj državnemu pravdnštvu (okrožnemu sodišču), ker se je že po prvotnih poizvedbah izkazalo in je obdolženec tudi sam priznal, da je ukradene kure prodal za 16 K. Jaz sem se z ustavitvijo »in linea criminali« že enkrat baval (v Slovenskem Pravniku leta 1903, št. 1—2) in takrat prišel do zaključka, naj bi se mesto »ustavitev« reklo »odložitev«, in se je ta izraz tudi, kakor mi je znano, vdomačil pri več sodiščih.

Nastane vprašanje, če je sploh izraza ustavitev ali odložitev treba, in ali naj ne zadostuje gola: odstopitev aktov pristojnemu okrajnemu sodišču?

Če vidi okrajno sodišče, da bi položaj, ki ga preiskuje, poslujoč v prestopkih, utegnil vsebovati pregrešek ali hudodelstvo, ima to naznaniti državnemu pravdnštvu (§ 450) in šele, če zorno sodišče prve stopinje odkaže zadevo okrajnemu sodišču nazaj, je okrajno sodišče vezano poslovati o prestopkih.

Obvestitev državnega pravdnštva se vrši v obliki odstopitve spisov. Dejansko se s tem izreče okrajno sodišče nepri-

stojnim in odstopi akte državnemu pravdnistvu. V (U) registru za prestopke je zadevo označiti v predelu za odstopitev. Dejansko tudi rešitev z »odstopom« zadostuje, in tako bi na videz tudi naj zadostoval v postopanju o hudodelstvih odstop na okrajno sodišče.

Ob podrobnem preiskanju pa se vendar najdejo pomisleki proti rešitvi zadeve »in linea criminali« — samo z odstopom, kajti tu nedostaje označbe, da je ta odstop samo začasen, pogojen, in da se odstopljena zadeva lahko bodisi takoj (kakor v zgornjem slučaju) — bodisi po daljnih poizvedbah okrajnega sodišča zopet vrne, in se mora brez vsake formalnosti nadaljevati »in linea criminali«.

Zato je izraz »odložitev in linea criminali« vsekako stvarnejši in boljši.

V zadnjem času se je pojavil nov izraz za prejšnjo »ustavitev in linea criminali« v področju graškega nadsodišča (kakor je glas, po vplivu državnega nadpravdnistva), namreč izraz »Abbrechen« (prenehanje), ki se nahaja tudi v statističnem izkazu. Nasproti ustavitvi ima to prednost, da se iz njega ne dajo izvajati posledice prave ustavitve — za kazensko obnovo. Toda popolnoma pa tudi ta izraz ne ustreza temu, kar bi naj označeval.

Tudi iz izraza »prenehanje« se namreč ne da posneti, da gre samo za začasno odnehanje in za možnost takojšnjega nadaljevanja, ko odpade stvarna ovira, brez vseh drugih formalnosti.

Po mojem mnenju najbolj ustreza stvarnemu in zakonovemu položaju označba: *odložitev*. Ta označba namreč predvsem stvarno omejuje odnehanje *ad a)* v slučaju §-a 412 k. pr. r. do bodoče poizvedbe naznanjenega storilca, zasačitve pobeglega storilca ali poizvedbe njegovega bivališča; *ad b)* pa izraža začasno odnehanje — ali samo v postopanju zaradi hudodelstva (in ne tudi zaradi prestopkov) ali pa sploh le v postopanju zaradi hudodelstva, dokler se ne poizvedo nova dejstva in dokazila.

V zakonovem oziru ustreza izraz *odložitev*, da se v slučaju poizvedbe storilca ali njegovega bivališča, ali novih sposobnih dejstev in dokazil odloženo postopanje brez najnovejših ovir in zlasti brez obnovnih formalnosti lahko nadaljuje tam, kjer se je prej nehalo.

III.

Opravičba za izraz: odložitev (Rücklegung) je tudi v zakonu samem.

1.) § 412 k. pr. r. ima besedo ustaviti, vendar zakon tudi pristavlja omejitev: je postopanje... ustaviti, dokler se ne zasledi ali najde storilec.

Da zakonu v §-u 412 k. pr. r. reda ne gre za ustavitev v stvarnem in pravnem smislu z vsemi pravnimi (obnovnimi) posledicami, ampak samo za začasno omejeno odnehanje, izhaja tudi iz drugih zakonovih določil.

2.) v § 452² k. pr. r. in sicer v 26. poglavju o prestopkih urejuje zakon prav isti stvarni položaj, kakor v §-u 412 k. pr. r.

Besedilo §-a 452 k. pr. r. slove: Akò se obdolžencu pozivnica ne more vročiti, naj daljnje postopanje miruje dotlej, dokler ga ne zasačijo. Tako prestavlja slovenska izdaja kazenskega pr. reda avtentično besedilo: »auf sich beruhen«.

V civilnem postopanju nam pomeni mirovati zgolj »ruhen« in je v slučajih mirovanja uradno nadaljevanje izključeno, ker je dopustno nadaljevati pravdo samo na predlog upravičene stranke.

V našem slučaju pa gre samo za uradno nadaljevanje kazenskega postopanja, kakor hitro ni več neznan obdolženec ali njegovo bivališče, ker je še v vsej veljavi prvotni predlog upravičenega obtožitelja.

Uradno poslovanje (glede oprave) nahajamo tudi pri izvršbi, ki ji je slučaj mirovanja tuj, pač pa pozna odložbo s posledico poznejšnjega, tudi uradnega nadaljevanja.

Pojma »ruhen« in »auf sich beruhen« se torej popolnoma ne krijeta. Izraz: »naj miruje« v slovenski izdaji kazenskega pr. reda tudi ni rabljen v zmislu »mirovanja ali počivanja« kazenskega postopanja, kajti taka ustavitev ob nehanju postopanja bi bila zakonu povsem tuja, in zato se tudi v praksi ni za ustavitev po §-u 412 k. pr. r. udomačilo »mirovanje«.

3.) Izraz: »auf sich beruhen« nahajamo dalje v §-u 422 k. pr. r., isto tako, kakor § 412 k. pr. r. v 24. poglavju o postopanju zoper odsotne itd. § 422 piše (v uradnem prevodu): Po-

tem, ko je obdolženec dejan pod obtožbo, naj kazenski postopek, če se mu poziv k glavni razpravi ne more vročiti, ker je z doma, dotle počiva, dokler ga ne zasačijo.

4. Za prestopke niso dovoljena prisilna sredstva (§ 452² ob koncu: iskalnih listov izdajati ni dopuščeno...) §§-ov 423—427 k. pr. r. o vročitvi zamudne sodbe, odnosno o nadomestku. Zato mora veljati tudi, če se ne more vročiti zamudne sodbe o prestopkih, določba §-a 452² k. pr. r., da se nadaljevanje postopanja odloži do poizvedbe obtoženčevega bivališča.

5. Za označbo začasnega odnehanja v kazenskem postopanju nahajamo značilni izraz v §-u 90 k. pr. r.: V nasprotnem slučaju (namreč, če državni pravdnik ne najde dovoljno vzrokov, da napoti kazensko postopanje zoper določno osebo), odloži (»legt zurück«) ovadbo, zapiše ob kratkem razloge, nagnivše ga k temu, pošlje preiskovalnemu sodniku spise uvodnih pozvedb z opomnjo, da ne vidi vzroka daljnemu preganjanju. (Slovenska izdaja ima za »legt zurück« netočni izraz: zavrne.)

Tukaj torej državno pravdnništvo konča za-sé nadaljevanje kazenskega postopanja z odložitvijo ovadbe in s kratkim zapisom svojih nagibov, in na podlagi te stvarne odložitve preiskovalni sodnik kazensko postopanje ustavi. Ta odložitev se torej, ker izhaja iz stvarnih razlogov, stopnjuje na zunaj v pravo ustavitvev, zoper katero je možno nadaljevati kazensko postopanje samo v obliki in s sredstvom kazenske obnove.

Izraz odložba se torej stvarno nahaja v zakonu, on ustreza glede na pomen besede in ker poočituje omejeno odnehanje postopanja v zakonovem zmislu najbolj stvarnemu položaju.

Iz sodne prakse naj se navaja, da se je vsaj v Ljubljani rabilo za odnehanje po §-u 452² k. pr. r. izraz »ustavitvev,« in da se je s tem strinjalo tudi sodno nadzorništvo (za leto 1908, 1909). V najkrajšem času se je izdalo navodilo, da se v registru U odložitev v zmislu §-a 452² k. pr. r. sploh več ne označuje z nobeno zadevno besedo, marveč se v predelku 9 (rešitev brez razprave ali kazenskega naloga) zapiše samo dan (odložitve) in § torej n. pr.: »§ 452² k. pr. r., 4. maja.« Za sodniško rešitev obtožiteljevega predloga pa bo vzlic temu treba tudi še besedne označbe — v spisih.

6.* Za besedo »abbrechen«, katero je treba rabiti v prenešenem in ne v prvotnem pomenu, v zakonu ne najdemo nobene zaslombe. Ta beseda je prvotno in pravilno rabna samo tam, kjer gre za trde telesne predmete, ki se dajo streti, odločiti. Kar se enkrat »odlomi«, se ne da več spraviti v naravno celoto in se ne da nadaljevati. »Abbrechen« more takoj značiti končno odnehanje, a ne začasno odnehanje, kakoršno označuje beseda: odložitev.

IV.

Slučaji začasnega odnehanja (psevdoustavitve) so omejeni samo na primere §§-ov 412, 452² k. pr. r. in na takozvano odložbo »in linea criminali« (II ad 1 *a, b*.) Vsi drugi slučaji, ko pred sodbo neha kazensko postopanje, so prave končne ustavitve, ki imajo tudi stvarne (materijalne) posledice.

Učinek neprave in prave ustavitve se najbolj jasno kaže pri obnovi kazenskega postopanja.

§§-a 227 in 531 kaz. zak. pripisujeta moč nove dobe zastaranja samo pravomočni oprostitvi (... od časa sodbe, s katero je bil pravomočno oproščen ...) Toda že oprostilna sodba vsebuje v §-u 259² k. pr. r. goli razlog obtožiteljevega odstopa (kakor pri ustavitvi po §§-ih 90, 109¹ k. pr. r.). Zato pa ne more biti zadržka, da zastaranje, pretrgano vsled uvedenega kazenskega postopanja, začne teči znova tudi od časa (pravomočne, prave) ustavitve.

Kazenskopravdni red ima v tem zmislu tudi izrecno dopolnilo k §§-oma 227 in 531 kaz. zak. v §-u 532: Kadar se je kazensko postopanje končalo z ustavitvijo, zavrnitvijo obtožbe ali z odstopom od obtožbe pred glavno razpravo, je moči ugoditi predlogu državnega pravdnika ali zasebnega obtožitelja za obnovev kazenskega postopanja le tedaj, če ni kaznjivost dejanja ugasnila vsled zastaranja, in če se doprinese nova dokazila, ki so sposobna obdolženca prespričati. V tem zmislu se glasi tudi kasacijska sodba: Če je zastaranje pretrgal kak čin sodnega preganjanja, tedaj se more novo zastaranje začeti šele od časa, v katerem se je končalo sodno, zoper obdolženca uvedeno postopanje z oprostilno sodbo ali z ustavitvijo (plen. o 9. junija 1896, št. 6310, zb. 2030 in o. 26. septembra 1896, št. 5137).

Obnova kazenskega postopanja se more začeti samo na podlagi formalnega, pravomočnega obnovnega sklepa; sodni sklep za obnovo kazenskega postopanja je predpogoj kazenski obnovi. Pri nepravi ustavitvi pa obnovnega sklepa ni treba, ravno iz tega razloga, ker se kazensko postopanje še ni ustavilo, in ker se naj samo nadaljuje, kjer je bilo prenehalo.

V §-u 363¹⁻⁴ k. pr. r. so vsi ti slučajji navedeni. Kazensko postopanje se sme neodvisno od pogojev in oblik obnove po splošnih predpisih začeti ali nadaljevati in sicer sme to storiti pristojno sodišče tedaj:

1.) če so se uvedne poizvedbe ustavile, predno se je z določno osebo ravvalo kakor z obdolžencem;

2.) če vloži obtožbo še upravičeni obtožitelj, dočim se je poprej izrekla oprostilna sodba, ker ni bilo upravičenega obtožitelja;

3.) če si je obtožitelj po dokončanem kazenskem postopanju pridržal preganjanje zaradi drugih kaznivih dejanj, ali so se šele pozneje poizvedeli osumljaji glede drugega poprej storjenega kaznivega dejanja.

4.) Če je v dejanju, ki ustanavlja hudodelstvo, postopalo okrajno sodišče, vendar le tedaj, ako i. t. d.

V tem smislu se glasi tudi kasacijska sodba: Ni odstop od obtožbe, če državni pravdnik, ker se znači kaznivo dejanje po izvršenih poizvedbah le za prestop, izjavljajoč da za preganjanje obdolženca zaradi hudodelstva (pregreška) ne vidi povoda, predlaga odstop aktov okrajnemu sodišču.¹⁾

Ad. B.

Pri pravi ustavitvi kazenskega postopanja je razlikovati tri vrste:

1.) Ustavitev na izrecni predlog upravičenega obtožitelja je za sodnika absolutno obvezna vsled načela, da z obtožbo razpolaga upravičeni obtožitelj.

V postopanju zaradi hudodelstva nahajamo glede na položaj kazenskega postopanja razne slučaje ustavitve, namreč: a) kar v začetku postopanja po premotrenju »gole« ovadbe, ali po končanih morebitnih poizvedbah, § 90 k. pr. r., b) po končani redni

¹⁾ pl. o. 26./4. 1901 št. 955, zb. 2604; pl. o. 28./4. 1903 št. 6026, u. 2826.

preiskavi, § 109¹ k. pr. r., c) po obtožbi in pred začetkom glavne razprave, § 227 k. pr. r.

Vsi ti slučajji so dejansko istotni, in je označba položaja v postopanju samo postranska, dodatna pojasnilna označba ene in iste ustavitve na podlagi izrečnega predloga obtožiteljevega.

V postopanju zaradi prestopkov nimamo redne preiskave in ne formalne obtožbe. Zato za slučaj § 109¹ k. pr. r. v prestopkih ni prostora; ta slučaj je namreč pri prestopkih strnjen, absorbiran že v slučaju §-a 90 k. pr. r.

Drugače je pa s slučajem §-a 227 k. pr. r. Pri hudodelstvih je šele po pravomočnosti obtožbe odrediti glavno razpravo, pri prestopkih se odreja glavna razprava morebiti po prejšnjih pozizvedbah ali pa kar na podlagi gole ovadbe in obtožiteljevega predloga (§ 451¹⁻³ k. pr. r.).

Kakor pri hudodelstvih, tako je tudi pri prestopkih možno označenje dejstva, da se je ustavitev sklenila, v času od odreditve in do začetka glavne razprave. Ker je ustavitev po §-u 90 k. pr. r. in 227 k. pr. r. v bistvu ena in ista, zato tudi pri prestopkih ne more biti stvarnega zadržka za ustavitev po § 227 k. pr. r., ki je dejansko ustavitev po §-u 90 k. pr. r. samo pozneje, ko se je že odredila glavna razprava. O tem se navedô podrobnosti še pozneje

2. Ustavitev brez izrečnega obtožiteljevega predloga, vendar na takozvani domnevani (fingirani) predlog; taka ustavitev je možna samo pri zasebni obtožbi.

Pri javni obtožbi ima sodnik pravico in dolžnost, javnega obtožitelja prisiliti k izrečnemu predlogu, ali da kazensko postopanje predlaga in nadaljuje, ali da je ustavi (§§ 27³, 260⁴ k. pr. r.) Zoper mudnega zasebnega obtožitelja zakon takih sredstev sodniku ne more dati. Zato pa zakon daje sodniku pravico, da izključi zasebnega obtožitelja od nadaljevanja kazenskega postopanja (prekluzijo) in je torej domneva, da mudni zasebni obtožitelj odstopi od daljnega preganjanja. Ta slučaj je urejen v §-u 46² k. pr. r.

3. Tretja vrsta ustavitve je ustavitev zoper izrečni predlog upravičenega obtožitelja.

Eno izmed glavnih načel vsakega zlasti oficijoznega postopanja, kakoršno je pač kazensko postopanje, je in mora biti, da se pravočasno reši zadeva, to je: da se takoj in končno reši, kadar je za rešitev pojasnjena in zrela.

Zlasti v kazenskem postopanju je veljava tega načela tem bolj prisilna in neizogibna, ker zakon obdolžencu, ki je prišel po nepotrebnem ali celo stvarno neopravičeno v kazensko postopanje, tudi ob ustavitvi in oprostitvi zaradi javnega kaznjivega dejanja ne pripoznava nikakega povračila za dejanske izdatke in zamude. — Kadar se kazensko postopanje neha drugače, kakor z obsodbo, ima praviloma stroške trpeti država, — državno pravdnštvo se ne more nikakor obsoditi na povračilo stroškov (§ 390¹⁻³ k. pr. r.). Osebné izdatke zagovorništva trpi v takih slučajih vedno obdolženec sam (§ 393¹ k. pr. r.).

Zaradi tega bi bil velik nedostatek v zakonu, ko bi dopuščal ustavitev kazenskega postopanja samo na izrecni ali domnevani predlog obtožiteljev, ali če bi zakon dopuščal sodniku oprostitev samo na koncu kazenskega postopanja po sklepu glavne razprave, čeprav je bil stvarni položaj že takoj v začetku postopanja zrel za končno ustavitev. In naš zakon ima tudi zares določbo, vsled katere je sodnik upravičen ustaviti kazensko postopanje tudi zoper izrecni obtožiteljev predlog že tekom poizvedb ali redne preiskave.

To določbo (§ 109 odst. 2. k. pr. r.) je treba natančneje premotriti. Ona slove: Razun tega se uvodna preiskava ne more ustaviti drugače, nego po sklepu svetovalstvene zbornice ali sodnega dvora druge stopnje.»

»Razun tega« izraža nasprotovanje prvemu odstavku §-a 109, v katerem je govor o slučajih, da obtožitelj zahtevo kazenskega preganjanja umakne ali ustavitev preiskave predlaga ali izjavlja, da ne vidi vzroka za daljno sodno preganjanje. — »Razun tega« torej znači ustavitev za slučaj, da obtožitelj v §-u 109¹ k. pr. r. navedenih predlogov ali izjav noče staviti, oziroma oddati. »Razun tega« pa ima tudi splošen pomen in velja za vse druge slučaje.

Taka ustavitev je za hudodelstva pridržana samo svetovalstveni zbornici ali zbornemu sodišču druge stopnje. Zakaj?

Preiskovalni sodnik sploh ne pride v položaj, odločevati o meritornih vprašanjih. Kadar je enkrat pravoveljavno sklenjena in odrejena redna preiskava, preiskovalni sodnik posluje sicer samostojno in uradoma, neodvisno od stavljenih ali nestavljenih predlogov strank, toda njegova naloga je le, pojasniti stvarni položaj, poizvedeti storilca in ugotoviti dokazila, potrebna za prepričanje ali zagovor obdolženca, torej omejena samo na smoter preiskave (§ 96 k. pr. r.); pri tem je zopet smoter preiskave izrečno samo ta, da se začasno preizkusi obdolžitev, izrečena zoper določno osebo, in da se razjasni stvarni položaj toliko, kolikor je potrebno za ugotovitev onih dejstev, ki mogó povzročiti ustavitev kazenskega postopanja ali obtožbo in pripravo za dokazovanje pri glavni razpravi (§ 91 k. pr. r.).

Meritorno pa preiskovalni sodnik ne odločuje nikdar. On sicer ni primoran, ugoditi vsakemu obtotožiteljevemu predlogu, nima pa pravice samostojno odklanjati posameznih strankinih predlogih, ampak je obvezan, ako ima pomisleke, izposlovati odločbo svetovalstvene zbornice (§§ 94, 97, 113 k. pr. r.). Ta sploh ne pride do poslovanja v zadevi, razun vsled pomislov preiskovalnega sodnika ali pritožeb strank, in izvemši mesečna poročila (§§ 94, 95 k. pr. r.), vsaj v navadnih slučajih ne pred obtožnico (§ 208¹ k. pr. r.).

Vsaka meritorna odločba proti predlogom strank je pridržana svetovalstveni zbornici ali nadsodišču potom omejeno dopustne pritožbe (§ 114 k. pr. r.), zlasti torej tudi odločba o ustavitvi zoper predlog upravičenega obtožitelja (§ 109² k. pr. r.).¹⁾

Meritorni razlogi za ustavitev zoper obtožiteljev predlog v §-u 109² k. pr. r. sicer niso naštet, pa so nedvomni po določbah materialnega kazenskega prava, in kot taki tudi stvarno pozvani k besedi (»razun tega«, § 109² k. pr. r.) in pozneje tekom meritornega odločevanja na drugi stopnji glede obtožnice tudi izrečno navedeni v §-u 213¹⁻⁴ in se povračajo pozneje pri oprostilni sodbi v §-u 259¹ in³ k. pr. r. —

¹⁾ Primerjaj tudi odločbo kasacijskega sodišča 15/9 1885 št. 9687 zb. št. 818: Kasacijsko sodišče sme, kadar se zahteva njegova odločba glede pristojnosti sodišč, pa spozna, da je kazensko preganjanje v predmetni zadevi pravno nedopustno, takoj izreči, da se kazensko postopanje ne sme vršiti ali ne nadaljevati.

Pri prestopkih je stališče okrajnega sodnika pred glavno razpravo predvsem takšno, kakor preiskovalnega sodnika v postopanju zaradi hudodelstev — glede samostojnega poslovanja tekom poizvedeb, potrebnih za začasno pojasnitev zadeve. Toda okrajni sodnik ima kakor sodnik o prestopkih večjo oblast, nego preiskovalni sodnik, on ima tudi oblast meritorne odločbe. Razsojajoči okrajni sodnik ima, izvzemši zakonito nadzorstvo, v svoji sodni oblasti osredotočene pravice v formalnem in materialnem odločevanju, ki jih imata sicer preiskovalni sodnik in svetovalstvena zbornica skupaj. Pri prestopkih se ne da ločiti pravica meritornega odločevanja od pravice formalnega odločevanja, obojna pristojnost in upravičenost razsojevanja je v osebi edinega razsojajočega okrajnega sodnika — neločljiva in neločena.¹⁾

Zato je okrajni sodnik, poslujoč o prestopkih, upravičen — tudi pred glavno razpravo — odločevati zoper predlog upravičenega obtožitelja in zlasti tudi — ustaviti kazensko postopanje iz meritornih razlogov zoper obtožiteljev predlog.

Pri hudodelstvih je potrebna redna preiskava prav zato, da more preiskovalni sodnik neodvisno od strank in samostojno doseči smoter glavne razprave, kateri je dvojen in sicer:

a) glavni smoter: razjasniti stvarni položaj in proti določni osebi naperjeno obdolžitev tako daleč, da je možna ali ustavitev ali obtožba (§ 91² k. pr. r.); in

b) postranski smoter: priprava in zavarovanje morebitne glavne razprave in potrebnega dokazovanja (§ 96 k. pr. r.).

Pri samih poizvedbah je poslovanje preiskovalnega sodnika več ali manj nesamostojno, odvisno od strank, zlasti od obtožitelja. Poslovanje okrajnega sodnika pri prestopkih pa ni tako omejeno, ampak predvsem tako obsežno, kakor ono preiskovalnega sodnika tekom redne preiskave (*a*, *b*) in razun tega še v meritornem oziru tako obsežno, kakor ono svetovalstvene zbornice. To izhaja iz stvarnega položaja neizogibno, pa tudi iz zakona samega v (§-u 447 k. pr. r., ki ustanavlja za prestopke veljavo

¹⁾ Preiskovalni sodnik je kot razsojajoči sodnik izključen v zadevah, v katerih je sam vodil poizvedbe ali preiskavo, okrajni sodnik o prestopkih pa poizveduje sam (torej opravlja posle preiskovalnega sodnika) in — razsojuje sam pri glavni razpravi.

splošnih določeb o postopanju zaradi hudodelstva in pregreška v vseh onih točkah, v katerih se ne določa nič posebnega.

Znamenita določba za pravilnost naziranja, da pravice svetovalstvene zbornice pripadajo glede prestopkov okrajnemu sodniku, je zlasti § 48¹ k. pr. r.: Če državni pravdnik zavrne ovadbo oškodovanca in sodno preganjanje bodisi takoj ali po dovršenih poizvedbah, je oškodovanca o tem obvestiti, in ima oškodovanec pravico predlagati uvedbo redne preiskave pri svetovalstveni zbornici, ki potem odločuje.

Ker pri prestopkih ni moči predlagati redne preiskave in tudi ne more razsojati svetovalstvena zbornica, ne preostaja nič drugega, kakor da ima v tem slučaju oškodovanec pravico predlagati zakonito kaznovanje pri pristojnem okrajnem sodniku. Tukaj je torej pravica svetovalstvene zbornice do odločevanja, kar se tiče prestopkov, očitno prešla na okrajnega sodnika.

In da se o tem izključuje vsak dvom, še na vrh določa § 449 k. pr. r.: Če javni obtožitelj kazensko preganjanje odreče — more zasebni udeleženec predlagati zakonito kaznovanje (poziva se § 451, 457 k. pr. r.).

Pravico, samostojno odklanjati kazensko postopanje zoper obtožiteljev predlog, je okrajnemu, o prestopkih razsojajočemu sodniku priznalo tudi kasacijsko sodišče v plenarni odločbi 10. maja 1875 št. 2601 zb. št. 63, ki se glasi: Nazor, da okrajno sodišče, kakor hitro je predlagano zakonito kaznovanje, ni več k odklonitvi kazenske razprave upravičeno, ampak da je brez izjeme obvezano, zadevo rešiti v (glavni) razpravi in s sodbo, nima nobene zaslonbe v določbah k. pr. reda, ki odkazuje predloge obtožitelja z ozirom na utemeljenost in zakonitost presojanju in odločanju sodišč.

V.

Na podlagi tega stvarnega položaja je sedaj rešiti konkretno vprašanje: Ali sme okrajni sodnik, ki razsoja o prestopkih, ustaviti kazensko postopanje tudi zoper predlog in voljo obtožitelja zlasti po prednjih poizvedbah, in v zmislu katerih zakonitih določb?

Nadzorniško izvestje za graško nadsodišče 1908/09 pravi v tem oziru: »Pri prestopkih se kazensko postopanje ne more nikdar ustaviti po §-u 109 ali 227 k. pr. r.,

ker je v tem postopanju (redna) preiskava in obtožba izključena. Zatorej je pri odstopih od obtožbe kazensko postopanje za oficijalna kazniva dejanja ustaviti po §-u 90 k. pr. r. in za zasebna kazniva dejanja po §-u 46 k. pr. r. Primerjaj sicer k temu vprašanju razpravo dr. Hoegla v Ger. Zeitung. iz leta 1901 stran 357.«

Hoegel pa v navedeni razpravi, govoreč o ustavitvi kazenskega postopanja o prestopkih, uči: Da (pri ustavitvi) §-a 109 k. pr. r. ni nikdar uporabljati, je jasno, kajti ta § se nanaša samo na formalno (redno) preiskavo. Ravno tako pa se nikdar ne more vršiti ustavitev po §-u 90 k. pr. r., kajti ta § s svojim besedilom in s §-i 87—89 k. pr. r. glasi se le za državnega pravdnika. Za ustavitev (pri prestopkih zasebne obtožbe) preostaja torej samo § 46 k. pr. r.

Iz teze dr. Hoegla in nanj se pozivajočega nadzorniškega izvestja je v podrobnem izločiti naslednja vprašanja:

1. Ali je možna pri prestopkih ustavitev kazenskega postopanja na predlog javnega obtožitelja po §-u 109 k. pr. r.?

Ta označba je nezadostna. Vprašanje velja marveč samo za § 109² k. pr. r. Ob tej omejitvi pa ni dvoma, da § 109¹ k. pr. r. ne more veljati iz stvarnih ozirov.

Redna preiskava je po §-u 91 k. pr. r. ali obligatorna, ali pa fakultativna, odvisna od predloga državnega pravdnika ali zasebnega obtožitelja. Obligatorna je redna preiskava za obtožitelja ravno tako, kakor za preiskovalnega sodnika, in jo torej ima obtožitelj tudi predlagati; v dejanski praksi se pač ni pripetilo, da bi se tudi v slučaju obligatornosti redna preiskava ne bila predlagala (§§ 27, 263¹ k. pr. r.).

Na koncu redne preiskave, če ni povoda za obtožbo, izjavlja obtožitelj¹⁾ a) da predlagano preiskavo ustavlja, b) da α) umika

¹⁾ Javni ali zasebni; glede zasebnega obtožitelja določa § 112³ k. pr. r. še tretji slučaj β), da ima njega obvestiti preiskovalni sodnik s pristavkom, naj vloži obtožnico v 14. dnevih, ker se neuporaba tega rokú smatra enako kakor odstop od obtožbe (primerjaj §-a 46, 259³ k. pr. r.). Iz te določbe pa izhaja zoper Hoegla, da je zakon za redno preiskavo glede zasebnega obtožitelja tudi ustanovil posebno določbo za odstopno fikcijo, ki je v §-u 46³ že obsežena (opustitev pravočasne vložbe obtožnice, neprihod k glavni razpravi) in torej v §-ih 112³, 259³ k. pr. r. ponovljena za redno preiskavo in glavno razpravo.

zahtevo na kazensko preganjanje β) ali da nima razloga za nadaljnjo kazensko preganjanje.

Oblika ustavitve pod a) se nanaša na formalno ustavitev redne preiskave, — dejansko pa se z ustavitvijo preiskave ne ustavi samo formalna, redna preiskava, ampak ustavijo se tudi poprejšnje, v preiskavo stopnjevane poizvedbe, skratka: celo kazensko postopanje. Slučaja pod b) (α , β) ustavljata v stvarnem oziru celo dosedanje kazensko postopanje. § 109¹ k. pr. r. ne vsebuje torej nič drugega, kakor izrečni predlog obtožiteljev, da se ustavi celo dosedanje, do sklenjene redne preiskave dospelo postopanje. Postopanje o prestopkih pa seveda ne more dospeti do redne preiskave, ker pri prestopkih formalne preiskave ni treba in je tudi ni. Zato je za prestopke posebna ustavitvena določba §-a 109¹ k. pr. r. nepotrebna, in ker do preiskave ne more priti, tudi nemožna in je marveč možna samo ustavitev po §-u 90 k. pr. r., ki sega do glavne razprave. Vsled nedostatka redne preiskave je nemožna ustavitev preiskave (109¹ k. pr. r.) in možna samo ustavitev poizvedeb (§ 90 k. pr. r.) Pozivati se je v tem vprašanju na to, kar se je izvajalo zgoraj pod IV. št. 1.

2. Drugo vprašanje je to, ali je ustavitev pri zasebnih prestopkih izreči po §-u 46 k. pr. r. tudi takrat, kadar zasebni obtožitelj ustavitev pred glavno razpravo izrečno predlaga?

K temu vprašanju se je bistveno že navajalo zgoraj pod IV, št. 2. Treba je vendar vsebino §-a 46 k. pr. r. natančneje pregledati. § 46³ k. pr. r. v tem oziru pravi: »Ako zasebni obtožitelj a) v zakonitem roku ni vložil obtožnice ali ni podal drugih, za vzdrževanje obtožbe potrebnih predlogov; — b) ako h glavni razpravi ni prišel ali če pri njej ni stavil končnih predlogov, tedaj se šteje, da je od preganjanja odstopil.« V tem §-u torej o izrečnem predlogu zasebnega obtožitelja za ustavitev ni ne duha ne sluha. Hoeglovi trditvi, da velja § 90 k. pr. r. samo za državnega pravdnika, pa ni pritrjati.

Po §-u 91² k. z. je tudi pri zasebnih pregreških redna preiskava, razun slučajev obligatornosti (porotnih), fakultativna, odvisna od predloga zasebnega obtožitelja. Redno preiskavo pa je po §-u 109¹ k. pr. r. ustaviti, kakor hitro obtožitelj (torej brez razločka ali javni ali zasebni) ustavitev predlaga. Preiskovalni

sodnik je torej tudi v slučaju fakultativne redne preiskave absolutno obvezan »preiskavo« — ali sploh celo kazensko postopanje ustaviti takoj, kadar zasebni obtožitelj to izrecno predlaga v zmislu §-a 109¹ k. pr. r., in je ob izrecnem predlogu nikakor ne more ustaviti po § 46² k. pr. r. Zakon pa v zasebnih obtožbah gre še dalje (§ 46² k. pr. r.) in dovoljuje ustavitev tudi takrat, če zasebni obtožitelj po sklenjeni redni preiskavi v zakonitem roku (§ 112² k. pr. r.) obtožnice ne vloži. V tem slučaju § 112 k. pr. r. celo poziva § 109 k. pr. r.

Kakor pa mora preiskovalni sodnik na izrecni predlog zasebnega obtožitelja kazensko postopanje takoj ustaviti po §-u 109¹ k. pr. r. (pri pregreških), tako jo mora ustaviti, ako se ni vršila redna preiskava, na izrecni predlog v smislu §-a 90 k. pr. r. Če § 90 k. pr. r. govori ravno samo o državnem pravdniku, je to pač samo golo naključje, nikakor pa ne izključitev porabe tega §-a za zasebnega obtožitelja.

Ustavitev po §-u 227 k. pr. r. je možna pri pregreških tako na izrecni predlog javnega, kakor zasebnega obtožitelja. Vsi trije §§-i: 90, 109¹ in 227 k. pr. r. govorijo o ustavitvi na izrecni predlog obtožiteljev, so stvarno omejeni samo na izrecni obtožiteljev predlog, in zakonodavec nikdar ni mislil na razlikovanje pri predlaganju in ustavitvi zasebnega ali javnega obtožitelja v §-u 90 k. pr. r.

Zlasti pri prestopkih je stvarni pomen §-a 90 k. pr. r. povsem istoten onemu §-a 227 k. pr. r. Ustavitev po §-u 227 k. pr. r. je istotako ustavitev na izrecni obtožiteljev predlog, kakor ustavitev po §-u 90 k. pr. r., samo s pojasnilom, da je v slučaju §-a 227 k. pr. r. bila že razpisana glavna razprava. Ker zakon ne razlikuje, je § 227 k. pr. r. tudi pri prestopkih ne samo stvarno veljaven, ampak izrecno sopozvan v §-u 447 k. pr. r.

Po §-u 46 k. pr. r. je ustaviti kazensko postopanje o zasebnih kaznivih dejanjih, pregreških ali prestopkih samo tedaj, kadar ni izrecnega predloga za ustavitev, ampak se tak predlog samo na podlagi zakonitega stvarnega položaja (naznanjene prekluzije) domneva, fingira.

3. Tretje vprašanje, ali more ustaviti v zmislu §-a 109² k. pr. r. postopanje svetovalstvena zbornica za zasebne pregreške, ni dvomno ali prerekano, in se mu pritruje iz zakonovega besedila.

Prereka se po Hoeglu in nadzorniškem izveštju ustavitev za prestopke v zmislu §-a 109 k. pr. r., ne da bi se razlikovalo med odstavkom 1 in 2, in ne da bi se k odstavku 2 navajali posebni razlogi.

Oficijalna sodna praksa sicer priznava, da je sodnik o prestopkih upravičen k odklonitvi kazenskega postopanja zoper obtožiteljev predlog, ne priznava pa te pravice v zmislu ustavitve, ampak le v zmislu zavrnitve a limine, predno se je sodnik spustil v poizvedbe. K temu je primorana po plenarni odločbi 10. maja 1875 št. 2601 (63).

Kadar se izvrše poizvedbe, kadar se enkrat preloži glavna razprava in morebiti še kaj poizve, tedaj po oficijalni sodni praksi zavrnitev »a limine« ni več možna, zato pa je ustavitev nedopustna. Ta nazor se izvaja nastopno: Če se vloži ovadba, katere presoja zaradi nedostatka kaznivega stvarnega položaja sploh ne spada v delokrog kazenskega sodnika, tedaj je predlog za kaznovanje zavrniti a limine. Ni možno, da bi se v takih slučajih šlo za ustavitev, ker se kazensko postopanje sploh nikoli ni uvedlo. Taka zavrnitev (a limine) se more izvršiti samo z utemeljenim sklepom, ki se mora na vsak način dostaviti predlagatelju (državno-pravdnemu opravitelju — zasebnemu obtožitelju), ker mu pristojna pravica pritožbe (§ 481 k. pr. r.). Če se je pa kazensko postopanje začelo in se je po sporočenih poizvedbah ugotovilo, da ovadba ni utemeljena, tedaj pa sodnik ni upravičen ustaviti kazenskega postopanja brez obtožiteljevega predloga ali zavrniti nadaljevanje kazenskega postopanja, marveč je obvezan, za rešitev predloga na kaznovanje odrediti glavno razpravo.

Iz teh izvajanj izhaja:

a) da je vzlic starosti našega kazenskega postopnika iz l. 1873. še vendar v praksi sporno, kedaj se kazensko postopanje sploh začneja;

b) da ima obtožitelj pravico predlagati in absolutno povzročiti ustavitev kazenskega postopanja, zlasti po končanih poizvedbah ves čas do glavne razprave, sodnik pa v istem času nima pravice ustaviti kazenskega postopanja zoper predlog javnega obtožitelja;

c) ker se mora vsaka ovadba, ki pride sodišču, predložiti (javnemu) obtožitelju, da predlaga zakonito kaznovanje, sme sodnik o prestopku sicer ta — prvi predlog takoj zavrniti, pozneje pa ne več;

d) zavrnitev »a limine« je sicer dopustna, a poziv na določen §, ki dovoljuje zavrnitev, se ne navaja (ali sploh ne more navajati?).

Ad a). Kazenski postopnik res nima izrecnega določila o tem, s katerim trenutkom se začne kazensko postopanje, in sicer najbrž zaradi tega ne, ker se mu je taka posebna določba zdela nepotrebna in na drugi strani samoumevna. Vendar iščimo v zakonu podatke o tem, kedaj se začne kazensko postopanje.

Če pride sodišču ovadba, kaj mora sodišče storiti? Predvsem zadevo vpisati v sodni register — to je naloga sodne pisarne — in potem zadevo predložiti sodniku. In kaj stori sodnik?

1. On je v vsakem slučaju primoran zadevo sodno rešiti. Kako jo sodnik reši — ugodno ali neugodno — to je »quaestio facti« in za pojem sodnikove rešitve postranska stvar.

2. Sodnik je (ker se v zmislu § 2¹ k. pr. r. sme vršiti preganjanje kazenskega dejanja samo na obtožiteljev predlog) pri javno kaznivih dejanjih obvezan ovadbo predložiti javnemu obtožitelju, ki predlaga ali (pozitivno) kaznovanje po zakonu, ali pa (negativno) izjavi: da nima povoda za daljno preganjanje (§ 90 k. pr. r.) ali, kakor se v praksi navadno godi, predlaga naravnost ustavitev kazenskega postopanja. Pri zasebno kaznivih dejanjih pa vsebuje predlog za zakonito kaznovanje že ovadba sama, predloga javnega obtožitelja tukaj ni treba. Pri javnih dejanjih mora v zmislu §-a 90 in fine k. pr. r. (za hudodelstva) preiskovalni sodnik (za prestopke okrajni sodnik, § 447 k. pr. r.) poizvedbe ustaviti in morebiti zaprtega obdolženca takoj izpustiti v prostost.

Kakor pri hudodelstvih, tako se tudi pri prestopkih negativna izjava javnega obtožitelja lahko izreče na golo ovadbo — in vendar je po zakonu izreči ustavitev »poizvedeb«, čeprav se dejanske sodne poizvedbe niso vršile. Iz tega pač izhaja, kar je tudi stvarno opravičeno, da zakon imenuje in pojmuje za poizvedbe sploh vse dote-

danje postopanje od vložene ovadbe do uvedbe redne preiskave ali, ako ni redne preiskave, do vložene obtožnice in pri prestopkih do glavne razprave.

Samoumevno je pač, da so poizvedbe del kazenskega postopanja in da je zato v praksi opravičen izraz: ustavitev kazenskega postopanja, četudi se rabi v obsegu kazenskih poizvedeb.

3. Za pojem kazenskega postopanja je torej vseeno in brez pomena, ali so se vršile na golo ovadbo daljše ali manjše dejanske poizvedbe ali pa sploh nobene. Saj obsega poizvedbe, čeprav izvenredne, že ovadba sama, zlasti zasebna ovadba poizvedbe upravičenega zasebnega obtožitelja, katere poizvedbe je vsled ovadbe sodno rešiti. Okrajna sodišča imajo vršiti poizvedbe (torej sodne) tudi brez predloga, odnosno ne da bi čakale na predlog javnega obtožitelja (§ 89² k. pr. r.) in celo preiskovalni sodnik ima, ne da bi čakal na predlog državnega pravdnika, izvajati (samo) ono poslovanje, ki se ne sme odlagati brez kršenja smotra in prekoračenja zakonitega rokú. V zmislu § 87³ k. pr. r. je državni pravdnik sam upravičen, kadar gre glas o kaznivem dejanju — poizvedovati s sodelovanjem redarstvenega oblastva, enako §-u 88³ k. pr. r. ... glasom katerega se smejo zapisniki o redarstvenih poizvedbah rabiti za dokazila, če se brez zamude predložijo preiskovalnemu sodniku. Vse to pa velja s posredovanjem §-a 447 k. pr. r. istotako za prestopke.

4. Vložitev kazenske ovadbe ima po našem kazenskem zakonu dalekosežne ustanovitvene (konstitutivne) posledice, namreč α) prekin obtožbenega (osebne) zastaranja. Za to zastaranje ni treba nobene sodne odredbe in rešitve, golo dejstvo vložitve prekine zastaranje. V tem zmislu so izšle mnoge odločbe kasacijskega sodišča, ki so navedene zlasti tudi v Manzovih izdajah, in jih zato ni treba posebej navajati.

Ne more biti torej nikakega dvoma, da je gola vložitev zasebne obtožbe čin kazenskega postopanja, in prekin zastaranja torej učinek, ali celo prvi učinek kazenskega postopanja.

Iz tega pa izhaja, da se kazensko postopanje začenja že s sodno vložitvijo kazenske ovadbe, in to je najbolj očitno β) takrat, če se obenem obdolženec izroči sodišču, kar se zlasti

pri tatvinah, beračih i. t. d. čestokrat zgodi in ima v teh slučajih obenem, ko rešuje ovadbo, oziroma obtožiteljev predlog, razsojati tudi o zaporu.

γ) In ravno pri ukrenitvi zavora se kaže najboljše, da ima sodnik posameznik pri prestopkih vse pravice preiskovalnega sodnika. Oblast preiskovalnega sodnika je pač v najvišji meri izražena s tem, da sme ukreniti preiskovalni zapor, saj je preiskovalni zapor tudi najhujši ukrep, ki ga more izreči kazenska oblast zoper državljana.

Predpogoji preiskovalnega zavora so: vsaj prvo zaslišanje po preiskovalnem sodniku; nadalje trajajoči sum hudodelstva ali pregreška; dejstveni razlog zavora § 175²⁻⁴ (§§ 180, 179² k. pr. r.).

Zavarovalni pripor more preiskovalni sodnik ukreniti le izjemoma — pred prvim zaslišanjem v slučaju §-a 175, 179^{1,2}, 181 k. pr. r.

Okrajni sodnik, ki poizveduje, pa sploh ne more ukreniti preiskovalnega zavora, ampak samo začasni zavarovalni pripor, dokler ni delegovan preiskovalnim sodnikom (§§ 178², 12² k. pr. r.).

Okrajni sodnik o prestopkih je za ukrenitev preiskovalnega zavora edini pristojni sodnik; on more in mora, če so dani zaporni razlogi §-a 175²⁻⁴ k. pr. r. in ko zasliši obdolženca ukreniti edino le preiskovalni zapor (§ 452³ k. pr. r. izrečno), toda zavarovalni pripor more odrediti samo izjemno pred zaslišanjem.

Če je torej prešla oblast preiskovalnega sodnika v najvažnejši točki (zapor) na sodnika o prestopkih, morala je torej (»a majore ad minus«) preiti tudi v vseh drugih neizvzetih slučajih. In torej nikakor ne gre smatrati, da je delokrog preiskovalnega sodnika popolnoma tuj, izjemen in nedostopen okrajnemu sodniku; samo gola oblika redne preiskave je v postopanju o prestopkih nepotrebna, nikakor pa ne njena pravna stvarina.

δ) Med pravnice posledice kazenskega postopanja spada tudi obveznost do plačila stroškov.

Če se odredi ustavitev na golo ovadbo (»ex primo decreto, a limine«) seveda za nasprotnika obdolženca ne bodo nastali stroški, ker on o zadevi sploh nič ne ve, in ga je tudi oprostiti,

toda obtožiteljevemu zastopniku gredo stroški na vsak način, četudi morda za vložitev zastarane ovadbe na zahtevo obtožiteljevo. Pravdni stroški in sicer v pristojnosti in obsegu kazenskega postopanja pa lahko nastanejo že z vloženo ovadbo. Sodišče se mora torej z zadevo morebiti pečati še tudi več ali manj časa pozneje — po odklonitvi »a limine« zaradi odmere stroškov.

Vsa ta dejstva nas torej silijo k zaključku, da se kazensko postopanje začena z vložitvijo ovadbe, kar se vjema tudi s stvarnim položajem. Ovadba je (prvi) »agens« kazenskemu postopanju.

Enako se začne civilna pravda s tožbo, in izvršilno postopanje z izvršilnim predlogom, in tudi v teh postopanjih mora sodišče v zmislu dotičnega postopanja rešiti vlogo, ali ugodivši predlogu (pozitivno) ali zavrnivši (negativno), kakor sploh pri vsakem postopanju in predlogu, in torej zlasti tudi pri kazenskem postopanju. Sodnik mora rešiti vsako ovadbo, ali s tem, da ji vsaj začasno ugotovi, da odredi poizvedbe, pri prestopkih morda takoj glavno razpravo, ali pa da ovadbi, bodisi takoj, bodisi po končanih poizvedbah, ne ugotovi (v soglasju ali v nesoglasju in proti volji obtožitelja) in kazensko postopanje ustavi.

ε) Pri tem še ni treba posebej naglašati, da ima že gola vložena ovadba za osebo ovajenca čestokrat tudi druge in za obdolženca občutne posledice (n. pr. obvestitev uradnih predstojnikov, § 83 k. pr. r.).

Ad b) Eno izmed glavnih načel našega kazenskega postopanja je načelo sodnikove samostojnosti pri vseh odločbah in njegove neodvisnosti od strank.

Če zakon nalaga sodniku poizvedbe materialne resnice, kakor v našem kazenskem pravu, ne sme ga v nobenem meritornem oziru vezati na predlog in razpolago strank. Sodnikova samostojnost in neodvisnost pri razsojanju kazenskih zadev v formalnem in materialnem oziru, je posledica načela in zahteve materialne resnice, to je najvišje stopinje gotovosti, da se uspeh poizvedbe krije z resničnostjo njenega dogodka. (§ 3 k. pr. r.: Vsa v kazenskem postopanju delujoča oblastva naj z enako skrbnostjo uvažujejo vse okolščine, katere obdolženca obtežujejo ali branijo. Enako § 34 k. pr. r. za državnega pravdnika. Glede presoje priznanja § 206 k. pr. r. Predpisi o pouku o pritožbah

§§ 3, 268 in na mnogih drugih mestih. Predpisi o uradnih odredbah §§ 96, 254, 276, 281⁴ k. pr. r. itd. Posledice proste presoje dokazov, § 258 k. pr. r.).

Res, v našem kazenskem postopanju vlada razpolaga upravičenega obtožitelja v tem zmislu, da se vrši sodno preganjanje kaznivih dejanj samo na predlog (upravičenega) obtožitelja (2¹ k. pr. r.), toda to načelo je za sodnika samo negativna omejitev v kazenskem postopanju, da se namreč ne sme vršiti nobeno kazensko preganjanje brez predloga upravičenega obtožitelja. Primerjaj tudi §§ 89, 90, 92¹, 109¹, 227 in 259² k. pr. r.

V §-u 267 k. pr. r. najdemo enako določilo: »Obtožiteljevi predlogi sodni zbor samo v tem vežejo, da obtoženca ne more spoznati krivim zaradi dejanja, na katero ni bila obtožba izprva namerjena, niti v glavni razpravi razširjena.«

Zakon torej prepoveduje kazenskemu sodniku preganjanje brez obtožiteljevega predloga, toda kadar je podan obtožiteljev predlog, odločuje in razsoja sodnik samostojno in neodvisno od strank. Predlogi obtožitelja so brez izjeme podvrženi neomejeni in neodvisni presoji sodišč glede na njih utemeljenost in zakonitost. Samostojnost in neodvisnost sodišča je izrečena v zakonu na mnogih mestih, zlasti v §-u 35: Državni pravdniki stavijo svoje predloge ustno ali pismeno in je treba o vsakem predlogu sodne odredbe ali sklepa (torej morebiti tudi zoper obtožiteljev predlog) § 92³ k. pr. r.: Če ima preiskovalni sodnik pomisleke ugoditi predlogu na uvodno preiskavo, takrat je izposlovati sklep svetovalstvene zbornice... Enako pri pomislekih zastran ukrenitve preiskovalnega zapora, § 208², zlasti pa v §-u 213¹⁻⁴, ko nadsodišče obtožbo odkloni in kazensko postopanje ustavi. Veljava vseh teh zakonitih določb je za prestopke merodajna po §-u 447 k. pr. r. (to se tudi priznava v razlogih plenarne odločbe 10. maja 1875, št. 2601 zb. I/63).

V §-u 213¹⁻⁴ k. pr. r. so navedeni meritorni razlogi, iz katerih je možna sodna ustavitev kazenskega postopanja zoper voljo in predlog obtožitelja; namreč:

- 1.) da čin, katerega je kdo obdolžen ni takšno kaznivo dejanje, za katero so sodišča pristojna;
- 2.) da ni razlogov, iz katerih bi obdolženec mogel biti sumen tistega dejanja;

- 3.) da je kaj takih okolišnosti, katere dejanju kaznivost odjemljo ali preganjanja zaradi njega ne dopuščajo;
- 4.) da ni upravičenega obtožitelja.

Le-ti meritorni razlogi so merodajni, da sklene ustavitev svetovalstvena zbornica po §-u 109² k. pr. r. proti volji in predlogu upravičenega obtožitelja. In ker § 109² k. pr. r. poleg svetovalstvene zbornice imenuje tudi sodni zbor druge stopinje (razen tega se uvodna preiskava ne more ustaviti drugače, nego s sklepom svetovalstvene zbornice ali pa sodnega zbora druge stopinje) ne more biti nobenega dvoma, da so razlogi »razen tega« — ravno meritorni razlogi, pozneje določeni v §-u 213¹⁻⁴ in torej s tem veljavni tudi za svetovalstveno zbornico. Iz stvarnosti položaja je to sicer samoumevno. Razlogi §-a 109² k. pr. r. so torej enaki razlogom §-a 213¹⁻⁴ in le-ti zopet enaki in istotni razlogom §-a 259³ k. pr. r., torej že po zgolj matematičnih pojmih razlogi §-a 109² isti kakor razlogi §-a 259³, s kratka: vsi ti ustavitveni in oprostivni razlogi so zgolj meritorni razlogi.

Naj se nikari ne ugovarja, da je ustavitev po §-u 109² samo ustavitev redne preiskave; ona je v resnici ustavitev kazenskega postopanja z označbo, da se je izrekla tekom redne preiskave, kakor je ustavitev po §-u 90 tudi ustavitev kazenskega postopanja z označbo, da se je izrekla tekom poizvedb, in kakor je ustavitev po §-u 227 tudi ustavitev kazenskega postopanja z dodatno označbo, da se je izrekla po obtožbi in pred glavno razpravo.

Prav tako ustavitev svetovalstvene zbornice ni omejena ravno na redno preiskavo, ampak sploh na dejstvo, da svetovalstvena zbornica pride do meritorne razsoje in ustavitve; to pravico ima svetovalstvena zbornica tudi tekom poizvedeb in enako tudi sodni zbor druge stopinje tudi tekom poizvedeb; samo navadno svetovalstvena zbornica in sodni zbor druge stopinje tekom poizvedeb ne pride do take meritorne razsoje, ampak šele tekom preiskave (§ 114) in zlasti nadsodišče tekom ugovora (§ 208²).

Meritorno odločevanje je torej pri hudodelstvih in pregreških razdeljeno ali bolje: vrši se na dveh stopinjah. Pri prestopkih pa pred glavno razpravo ni možno poslovanje prve in druge stopinje, marveč je vse poslovanje osredotočeno, ker ni formalne obtožbe, v oblasti okrajnega sodnika, ker so veljavne v zmislu

§-a 447 za postopanje v postopkih vse določbe, zlasti vse meritorne določbe glede na to, da so splošne, in da zakon za prestopke nič drugega, oziroma nič posebnega ne določuje.

Ne skladalo bi se torej z določbami o načelu upravičene obtožbe in temu nasproti sodnikove samostojnosti pri presojanju obtožiteljevih predlogov glede na njih utemeljenost in zakonitost, da bi okrajni sodnik pri prestopkih moral odrediti glavno razpravo, če to zahteva obtožitelj, ali da se dovoljuje sodniku ustavitev kazenskega postopanja a limine, ne pa po končanih poizvedbah, ko se je neutemeljenost ovadbe najjasneje izkazala. Glavna razprava pri prestopkih ni obligatorna, marveč fakultativna.¹⁾

Ker se po gorenjih izvajanjih kazensko postopanje začne z vloženo ovadbo, zato je odklonitev kazenske ovadbe »a liminè« v resnici ustavitev kazenskega postopanja — z dodatno označbo, da se na ovadbo niso vršile nobene poizvedbe in se ni odredila nobena glavna razprava. Zakon sam nikjer ne govori o odklonitvi »a limine«; v §-u 90 govori samo »pro foro interno« državnega pravdnika o »odložitvi ovadbe«, in sodnik more na to ustaviti poizvedbe (to je nadaljevanje poizvedeb) in s tem stvarno ustaviti kazensko postopanje.

§ 451 k. pr. r. nikakor ne zahteva glavne razprave, ampak navaja zgolj vrste posameznih činov postopanja kakor tudi § 457 ne določuje za prestopke posebej, kdaj se začne glavna razprava (§ 239 k. pr. r. s poklicem zadeve po zapisni karju), ampak samo vrsto posameznih činov glavne razprave.

Pridemo torej do zaključka, da sme in je zakonito celo obvezan okrajni sodnik, iz meritornih razlogov ustaviti kazensko postopanje zoper predlog obtožitelja tudi po končanih poizvedbah in sploh pred končno glavno razpravo, zlasti torej tudi po enkratni preložitvi glavne razprave — kadar je ravno ugotovitev meritornih razlogov do potrebne jasnosti dospela.

Vse to izhaja iz §-a 109² k. pr. r. (»Razun tega . . .«) in za prestopke iz posredujočega §-a 447 k. pr. r. v zvezi z vsemi

¹⁾ Primerjaj tudi mojo razpravo o tem v »Slovenskem Pravniku« iz leta 1903 str. 132.

drugimi zgoraj pozvanimi §-i. Odklonitev »a limine« je ustavitev iz meritornih razlogov in ustavitev po §-u 109² k. pr. r. Druge določbe za tako ustavitev zakon nima v poglavjih, ki so za ustavitev merodajni, in tudi drugod nikjer. Zakon pač govori o zavrnitvi obtožbe in o odstopu od obtožbe pred glavno razpravo v §-u 352 k. pr. r., in iz tega izhaja, da gre za zavrnitev formalne obtožbe (in vsled tega za pravo ustavitev) v zmislu §-a 213 k. pr. r. O zavrnitvi ovadbe (»a limine«) pa zakon ne govori nikjer. Pač govori v §-u 90 k. pr. r. o odložitvi ovadbe (»pro foro interno« v poslovanju državnega pravdnika) in o izjavi vsled odložitve, da nima razlogov za daljno preganjanje, — sodnikova rešitev pa je: ustavitev poizvedeb, odnosno kazenskega postopanja, dospelga do poizvedeb. Tudi § 363¹ k. pr. r. (govoreč o nepravi ustavitvi): ako so se ustavile uvodne poizvedbe, predno se je proti določeni osebi kakor obdolžencu postopalo.

Nazor, da se začenja kazensko postopanje šele tedaj, kadar sodnik na predlog upravičenega obtožitelja odredi ali poizvedbe ali glavno razpravo, je pač pomoten (»circulus vitiosus«) in nima temelja niti v zakonovih načelih, niti v zakonovem besedilu.

Če pa je dognano, da se kazensko postopanje začenja že z ovadbo (čim so sodni uradniki pozvani in obvezani h kazenskemu poslovanju in razsojanju), tedaj pa je ustavitev ali zavrnitev »a limine« postaviti v isto vrsto — z vsako ustavitvijo ali zavrnitvijo do glavne razprave.¹⁾ (Konec prihodnjič.)

¹⁾ Register je ogledalo (projekcija) kazenskega postopanja; vsak samostojni čin postopanja je zabeležen v registru, — zlasti začetek = ovadba, — sodne poizvedbe, ustavitev, odstopitev, dan in vsebina razprave z vsemi posledicami; — kazensko postopanje sega tako daleč kakor register; — začetek registra, to je začetek vpisa v register je začetek sodnega kazenskega postopanja, kajti poprej sodnik o zadevi ničesar ne izve.

